

Woensdag 26 mei 1915 – ochtendeditie

Berlijn, 25 mei. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

In Vlaanderen hebben wij gisteren onze aanvallen in de richting van Ieper voortgezet en de Vlaminghe Ferme, een kasteel ten noorden van Wieltje en Bellewaarde Ferme stormenderhand genomen. Wij zijn het dorp Hooge genaderd. In deze gevechten zijn 150 gevangenen en twee machinegeweren in onze handen gevallen.

Londen, 25 mei. Maarschalk French deelt mede:

Ten oosten van Ieper zijn gisteren tijdens een aanval, waarbij de Duitsers van verstikkende gassen gebruik maakten, enkele gedeelten van onze linie verloren gegaan en nog niet hernomen.

De hoeveelheid gas, door de vijand gebezigd, was groter dan ooit tevoren. Over een front van 5 mijl is gedurende 4 ½ uur gas uit cilinders verspreid. Onze linie is ook gebombardeerd met granaten, die verstikkende gassen bevatten.

Op sommige plaatsen steeg het gas tot 40 voet hoog. Een deel van onze linie is intact gebleven. Overal heeft de houding van onze manschappen aangetoond, dat met de nodige voorzorgen deze vorm van aanval kan worden weerstaan.

De sluipschutters in België.

Men schrijft ons:

De Belgische regering zal waarschijnlijk zal waarschijnlijk niet antwoorden op het lange telegram van 21 mei jl., waardoor het Wolff-bureau de verschijning aankondigt van een witboek over de sluipschutters in België en er de inhoud van wereldkundig maakt. Zij beschikt niet over een soort van Wolff-bureau om de buitenlandse

pers te bereiken voor allerlei mededelingen en zal trouwens liefst in de lijn voortgaan van de aangenomen en duidelijk waar te nemen weg. Ze schijnt vertrouwen te hebben in de oordeelkundige gevatheid van het neutraal publiek en geen drukking te willen uitoefenen.

De Belgische regering heeft, aangaande de gruwelen in België door de Duitse troepen bedreven als z.g. “represaillemaatregelen”, gezegd wat zij te zeggen had: ze heeft de rapporten gepubliceerd van de onderzoekscommissie, door haar uit bekwame personen samengesteld, en in de voorrede bij de bundel verslagen laat zij op bladzijde 6 drukken:

“Het gouvernement had gewenst vertegenwoordigers van neutrale mogendheden te zien zetelen in dit onderzoekstribunaal. Er werden voorstellen gedaan. Maar de aangesproken mogendheden, teruggehouden door angstvallige reserve, verkozen het, zich te onthouden.”

Haast in dezelfde zin had kardinaal Mercier met een brief van 24 januari 1915 de Duitse overheden verzocht een onpartijdige commissie in te stellen, bestaande uit evenveel Duitsers als Belgen, met als voorzitter een neutrale persoonlijkheid, om te oordelen over de gegrondheid van de beschuldigingen, die hij tegen de Duitse soldaten uitbracht.

Tegenover de beschuldigingen van Belgische ooggetuigen over de gruweldaden door de Duitse troepen bedreven, plaatst nu het nieuwe Duitse witboek de beschuldigingen van Duitse soldaten over het optreden van sluipschutters.

Zal het gevraagde contradictoir onderzoek ooit nog geschieden?

De oorlogscorrespondent van de Tijd seint van de grenzen:

Zaterdagmiddag is de Sint Pieterstatie te Gent door talrijke bommen, uit vijandelijk vliegtuigen geworpen, grotendeels vernield.

Woensdag 26 mei 1915 – avondeditie

Berlijn, 26 mei. Officiële mededeling van het grote hoofdkwartier:

Een nachtelijke voorwaartse beweging van de vijand tegen onze pas veroverde stellingen ten westen van de dijk Bellewaarde is gemakkelijk afgeslagen.

Het aantal machinegeweren; dat de Engelsen afgenomen is, is tot 10 geklommen.

Berlijn, 26 mei. Volgens de Deutsche Tageszeitung is in alle delen van België, behalve op het oorlogsterrein, het postverkeer gedeeltelijk met Duitse krachten hersteld.

Een Belgisch regiment in de slag bij Nieuwpoort.

In het overzicht van de oktoberslag aan de IJzer is slechts terloops melding gemaakt van de strijd op de Belgische linkervleugel, een ontzaglijke worsteling, waaromtrent men tot dusver in het duister verkeerde, doch die later als slag bij Nieuwpoort op zijn minst gelijkwaardig zal worden beschouwd met die van Diksmuide.

Eerst thans, een half jaar na het plaatsgrijpen van die ontzettende worsteling, vernemen wij de eerste betrouwbare bijzonderheden, en wie zich de moeite neemt de communiqués van die dagen en de verspreide berichten nog eens na te lezen, komt tot de bekentenis, dat wij wel pover zijn ingelicht geweest omtrent de grote gebeurtenissen van de dag. Men doet bij het kennismaken met de bronnen de overtuiging op, dat juist in de dagen, gedurende welke

algemeen vermoed werd, dat het gedecimeerde en uiteengeslagen Belgische leger ergens in Noord-Frankrijk herstel zocht, dit leger niet alleen de meest hardnekkige gevechten leverde, doch wellicht de meest roemrijke bladzijden schreef van heel de geschiedenis van de wereldoorlog.

Ten einde het overzicht van de IJzerstrijd volledig te doen zijn, laat ik hier thans een beschrijving volgen van de strijd in de verdedigingssectoren van Nieuwpoort, daarbij in het bijzonder de verrichtingen volgend van een bepaald infanterieregiment, zoveel mogelijk met terzijdestelling van de artillerieondersteuning, waarvan een afzonderlijk overzicht zal worden gegeven.

Wanneer men de geschiedenis van de slag bij Nieuwpoort op dezelfde wijze weergeeft als die in de sectoren van Diksmuide, vraagt het zevende linieregiment het eerst de aandacht, welk regiment in de gevechten van 19 tot 24 oktober alleen reeds 18 officieren en 600 soldaten aan doden alleen in de slag liet, zonder de gewonden en vermisten te tellen. Ik maak bij dit overzicht nog steeds gebruik van de officiële gegevens in een afdeling van het ministerie van oorlog bewerkt en die als officieuze beschrijving van de eerste IJzerslag stuksgewijze ten behoeve van de Belgische soldaten in de Courier de l'Armée gepubliceerd worden.

Terwijl de Duitsers sinds 16 oktober een schier onweerstaanbare druk oefenen op de linie Mannekensvere-Schoorbakke-Keiem-Beerst-Diksmuide, werd terzelfder tijd een omvangrijke poging gedaan om langs het kanaal Passendale-Nieuwpoort de Belgische linies tussen St. Joris en de duinen te doorbreken, ten einde Nieuwpoort in te nemen.

De inrichting van de verdedigingslinie geschiedde sinds de nacht van 13 op 14 oktober. In die nacht had het 7^e linieregiment

(samengesmolten met het 27^e), onder commando van kolonel Delobbe, bevel ontvangen de IJzer te bezetten tussen de mijlpalen 1 en 5, en te St. Joris aan de overzijde der Eendrachtsbrug (in de weg van Mannekensvere tegenover St. Joris) een bruggenhoofd aan te leggen over de afstand van paal 5 tot aan de Rodepoorthoeve. Terwijl de genie de Eendrachtsbrug ondermijnde, kwamen de 25^e, 26^e en 27^e batterij (van de 7^e gemengde brigade) op de rechtervleugel stelling nemen.

Het eerste deel der opdracht luidde: het bruggenhoofd tot het uiterste verdedigen tot op het ogenblik dat de 1^e legerdivisie geheel over de IJzer zal zijn getrokken.

16 Oktober was dit gedeelte der opdracht volvoerd en die dag kon het zevende regiment geheel op de linkeroever post vatten met slechts twee hoofdwachten oostelijk van de rivier, de ene te Mannekensvere, de andere meer noordelijk. Tevens werd die dag het verdedigingsfront voor dit regiment ingeperkt tot het gebied tussen mijlpaal 1 en 4.

Schermutselingen met vijandelijke voorhoeden hadden die dag reeds plaats in de richting van de weg Slijpe-St. Pieterskapelle, doch het regiment nam zijn gewijzigde positie in zonder veel moeite. Toen men echter in de loop van de dag aan de infanterie de morele steun wilde verlenen van een batterij, kon de 27^e, die nog slechts over drie stukken geschut beschikte, zich niet dan met de grootste moeite bij de loopgraven ter hoogte van de Kolethoeve opstellen. Terwijl deze batterij oprukte, werd zij ontdekt en door de vijandelijke artillerie zo hevig onder vuur genomen, dat stuk na stuk moest worden overgebracht. Dit gelukte, doordat de beide andere batterijen van de stelling bij de Ketelensdammebrug (over de Noordvaart) uit de vijandelijke artillerie afleidde.

De 18^e oktober heeft het 7^e zijn gevechtsstelling op de Eendrachtsbrug aldus ingenomen, dat het IIe bataljon stroomaf-, het Ie stroomopwaarts van die brug ligt en het IIIe in reserve blijft.

In de loop van de ochtend nadert de vijand en krijgt contact met de aan de rechterflank aansluitende verdedigers, die van het 6^e regiment. In de sector der uitgezette hoofdwachten vallen weldra de granaatkartetsen en in het noordelijk deel, bij het kanaal van Passendale trekken de kleine posten van het 6^e linieregiment, bij Rattevalle uitgezet, zich op hun hoofdwacht terug. Een uur later wordt Mannekensvere met de witte rookpluimen van het vijandelijk geschut overdekt en valt een vijandelijk bataljon met "de gewone stoutmoedigheid" aan op de noordelijkste hoofdwacht, die langzamerhand moet wijken. Kwart over elf wordt ook de andere hoofdwacht heftig aangevallen, zodat hij weldra terugtrekt op het bruggenhoofd van de Eendrachtsbrug. Zuidelijker snellen ook Duitse aanvalscolonnes vooruit om het bataljon aan te vallen, dat bij Spermalie is geplaatst door de 1^e divisie.

Doch wanneer de vijand het noorden van Mannekensvere heeft bereikt gaan de Belgische mitrailleuses bij de Eendrachtsbrug zo verwoed aan het ratelen op de op 900 meter voortrukkende vijand en openen een aantal secties der verdedigingslinie van het 7^e zulk een verwoed snelvuur, dat de vijand aarzelt, gestuit wordt en genoodzaakt wordt zich in te graven. Gelijkzeitig neemt de artillerie het noordelijk deel van Mannekensvere onder vuur en de vijand is aan de plaats vastgenageld.

Tegen de middag wordt het Duits kanonvuur op de linies van het 7^e gericht en komen de eerste granaten neer op de loopgraven, die in de dijk van de IJzer zijn gedolven. De Belgische batterijen antwoorden uit de 7.7-vuurmonden. Het bombardement van St. Joris is begonnen.

Niettegenstaande de hageljacht van projectielen, die de Duitsers op St. Joris doen neerkomen, houden de Belgische batterijen hun vuur op het noordelijk deel van Mannekensvere gericht en als blijkt, dat het vuur aldaar grote uitwerking heeft, verandert de 26^e batterij plotseling van stelling, sleept de kanonnen in een weide, waar, hoewel volkomen ongedekt, onbevreesd post wordt gevat. Een razend vuur zendt een regen van brisantgranaten op de Duitse schuilplaats in het noorden van Mannekensvere. Aan de infanterie wordt bevolen zich tot een stormloop gereed te houden.

Even voor zes uur snelt majoor Evrard met twee compagnieën van het IIIe bataljon, vergezeld door de afdeling machinegeweren bij de Eendrachtsbrug het terrein is. Maar de Duitsers, die de toegangen tot Mannekensvere bezet hebben, nemen de infanterie onder vuur. Deze verspreidt zich en dringt eerst langzaam op het dorp aan. In de duisternis worden de pogingen voortgezet en om elf uur 's avonds is een stevige positie in het westen ingenomen en zijn de buitenste huizen van het dorp bereikt. De buitengewoon glibberige bodem en de noodzakelijkheid om de munitievoorraden aan te vullen, doen majoor Evrard besluiten met de aanval tot de ochtend te wachten.

De 19^e oktober, even na het doorbreken van het ochtendlicht, wordt het offensief voortgezet, maar het blijkt al spoedig, dat de Duitsers versterking hebben ontvangen aan infanterie en mitrailleurs. Er wordt dan ook om steun gevraagd.

Inmiddels wordt het oorverdovend kanongebulder met nieuwe macht voortgezet, en de om negen uur ter versterking uitgezonden compagnie wordt in een vlaag van granaatkartetsen gewikkeld. Zij aarzelt, vooral als haar commandant Dungalhoef, dodelijk getroffen, valt. Maar, blijkbaar uitstekend omkaderd, dringt zij toch vooruit en springt weldra over sloot na sloot en nadert reeds het detachement Evrard. Deze ziet de onmogelijkheid in om in die regen van

projectielen nog enige munitietoevoer te verwachten. Hij geeft het bevel tot terugtrekken. Maar deze terugtocht vereist veel beleid. Toch gelukt het aan het detachement van schuilplaats tot schuilplaats terug te kruipen, 800 meter ver, tot aan het bruggenhoofd. Men trekt eindelijk in goede orde de Eendrachtsbrug over en de allerlaatste man is een aan de schouder gewond officier: commandant Evrard. Evenwel leverde deze terugtocht de vijand niet de kans nu zelf op te dringen, want, hoewel zelf hevig onder vuur, dekt de Belgische artillerie niet alleen de aftocht, doch veegt zo fel door het terrein, dat de Duitsers in hun schuilplaatsen moeten blijven.

Vooraf tegen elf uur had de 25^e batterij het hard te verantwoorden, door een laag granaatkartetsvuur van zes veldstukken, terwijl tegen twaalf uur de 26^e batterij in de flank wordt genomen door een Duitse batterij van 13,5 cm.

Sinds de middag verdubbelt het vijandelijk artillerievuur nog in hevigheid, als voor goed het zwaar kaliber in werking is gebracht.

In de middag neemt het bombardement van uur tot uur in kracht toe en de Eendrachtsbrug, die even te voren door de genie is opgeblazen, de loopgraven in de dijk en St. Joris hebben hevig te lijden van de projectielenregen. Maar onder het geluid der uiteenknallende granaten en de zware ploffen der ineensstortende huizen, werkt de infanterie voort aan het onderhoud der verschansingen. Het bombardement der zware artillerie blijkt echter onmachtig aan de kleine Belgische batterijen het zwijgen op te leggen. In de avond wordt gemeld dat bij St. Pieterskapel een vijandelijke trein bruggenmaterieel is aangekomen. Ook het voortduren van het artillerievuur wijst op een nachtelijke aanval. Het 7^e linieregiment ontvangt bevel gereed te blijven, in de gevechtsstellingen en gelijke

order wordt gezonden aan het bij Ramskapelle geplaatste 9^e en 14^e regiment.

Als de dag eindigt is men druk in de weer de munitie en proviand aan te vullen, en de brancardiers vooral hebben een moeilijke taak, want thans zijn 7 officieren en 200 soldaten buiten gevecht.

19 oktober vangt aan, zelfs de ochtend van die dag wordt bereikt zonder aanval. De batterijen ontvangen versterking van de 28^e batterij (onderluitenant Colson) en de sectie neemt stelling bij de Eendrachtsbrug, zij gaat instemmen met een niet overmatig kanongedonder, waarbij het die dag bleef.

20 oktober echter gaat de artillerie weer met ongebreidelde kracht aan het voortdreunen. Van zes uur 's ochtends af met zulk een hevigheid, dat weldra in St. Joris geen heel huis meer is te vinden. De vijandelijke infanterie werkt onder het vuur der Belgen onverstoorbaar voort aan hun loopgraven. Ook die dag geen aanval. Evenwel verdient een enkel feit bijzondere vermelding, van 's middags drie uur af ontving het stroomafwaarts opgestelde bataljon flankvuur van mitrailleurs uit enige huizen op 500 m afstand van mijlpaal 3 aan de IJzer gelegen. Onderluitenant Colson neemt op zich een stuk op de dijk te brengen, waarin hij na het vallen der duisternis slaagt. Om vier uur in de ochtend zendt hij achtereenvolgens een dozijn granaten naar die huizen, die worden weggevaagd, terwijl slechts enkele mitrailleurs aan de puinen kunnen ontsnappen.

De 21^e oktober begint tegen de middag terug het bombardement. De vijand, van loopbruggen voorzien, is onder dekking van een uitgebreid mitrailleurvuur tot op 500 m kunnen naderen. Zes compagnieën van het 14^e regiment worden ter versterking gezonden. De vrees voor een doorbraak neemt toe.

Om vijf uur ziet men de vijandelijke artillerie stelling nemen ten zuidoosten van Mannekensvere, terwijl drie bataljons vooruitrukken, gedeeltelijk ten noorden en gedeeltelijk ten zuiden van de weg naar de Eendrachtsbrug. De verdedigers der loopgraven, links, worden onder strijkvuur genomen door machinegeweren, die bij paal 3 opnieuw een schuilplaats hebben gevonden. Colson is gewond, doch luitenant Cambrelin biedt zich aan opnieuw op de dijk stukken in stelling te brengen. Zo eindigt de dag waarop opnieuw 5 officieren en 250 man zijn buiten gevecht gesteld.

Voor de derde maal ontvangt het regiment order niet uit de gevechtsstellingen te wijken.

De 22^e oktober breekt aan. Omstreeks vier uur in de nacht jaagt luitenant Cambrelin enige dozijnen granaten naar de huizenresten aan de overzijde van de Eendrachtbrug en naar de puinen op 500 m van paal 3. Ze treffen doel en de gevaarlijke puinen liggen weldra waar van mitrailleurs verlaten.

Bij het eerste licht reeds begint weer het bombardement en de toch reeds oververmoeide verdedigers ondergaan weer de marteling van het verdovende gedonder.

Plotseling, om 9 uur, wordt de kanonnade onderbroken en weldra onderneemt de Duitse infanterie een nieuwe aanval. Maar ook onmiddellijk ratelt een razend geweervuur in de Belgische loopgraven en een sectie der 27^e batterij, die door onderluitenant Mattagne op de achterhelling van de dijk is gebracht, jaagt haar schroot op 700 m in de gesloten vijandelijke colonnes, daarin ontzettende gapingen veroorzakend. Ook de 25^e en de 26^e batterij, schoon zelf geducht lijdend van het vijandelijke vuur, schieten uit alle macht en de hete ontvangst doet de vijand weldra afdeinzen.

Onmiddellijk zet het bombardement weer in en de dag kruipt voort onder het juk van het zenuwvernielend artillerievuur. Als de avond valt, verwacht niemand een rustuur of een aflossing. Men begrijpt, dat ook aan het einde van de derde gevechtsdag de order zal luiden “in de alarmstelling blijven”.

Inderdaad wordt weldra een order rondgedeeld: “Nog een vierde nacht volhouden. Niet wijken, standhouden tot in de dood.” Maar tevens wordt een dagorder van de koning verspreid, welke kort en bondig luidt: “Het zevende regiment zal aan zijn vaandel het kruis van de Leopoldsorde ontvangen!”

Onbeschrijflijk is de ontroering, die zich van de moegestreden soldaten, die geen mensen meer gelijken, meester maakt. In het nachtelijk uur schallen plotseling de bravo salvo's op en de kreten “Leve de koning!” “Leve België!” De kerels met het onherkenbare gelaat, zwart van de kruitdamp en de stofwolken, met de bemodderde en bebloede kleren, drukken elkaar de hand en spreken elkaar moed in. De bevelvoerder heeft echter nog een andere tijding ontvangen: “de Duitsers rukken bij Tervate over de IJzer en dringen bij Schoorbakke zeer hevig op.” Wat dus wil zeggen, dat hier meer dan ooit moet worden standgehouden.

De Duitsers hebben zich echter weer vooruit gewerkt en opnieuw werden in de vooravond reeds mitrailleuses opgesteld in de reeds herhaaldelijk gezuiverde puinen. In de nanacht gaat luitenant Cambrelin die gevaarlijke plekken andermaal onder vuur nemen met een stuk geschut, dat boven op de dijk is gesleept.

De 23^e oktober begint het bombardement reeds met het eerste ochtendkrieken. De beschieting is zo hevig op de onmiddellijke nabijheid van de brug samengetrokken, dat het nodig is de mitrailleuses te bergen, om ze voor algehele vernieling te behoeden.

“Onmiddellijk – zegt de officiële beschrijver – volgt een hevig geweervuur aan beide oevers, niettegenstaande de hagel granaten, waarvoor onze soldaten ongevoelig schijnen. Maar de vijand slaagt er in, op de dijk aan de overzijde machinegeweren op te stellen, waarvan het maaierend vuur juist over de top van de borstweringen van onze loopgraven scheert. Terwijl de Duitsers een ononderbroken mitrailleurvuur onderhouden van de ene dijk af, moeten de Belgen onder dat vuur op hun dijk de dekkende massa herstellen, de enige beschutting die voor hen overblijft.

“Met het geweer of met de schop in de hand blijven allen vol moed, ondanks de bovenmenselijke vermoeienissen tot dusver doorstaan. Geen verzwakking is nog te bespeuren, tot plotseling nieuwe vernielingswerktuigen aan de strijd gaan deelnemen, welke een verschrikkelijk werk gaan verrichten.

“Reusachtige bommen, komende van men weet niet waar en waarvan de komst door geen losbranding wordt aangekondigd, ontploffen de een na de andere met verschrikkelijk lawaai, op de borstwering en in de loopgraven, terwijl zij de manschappen de ledematen afrukken, ganse delen van de dijk stukslaan en alom dood en verschrikking zaaien.

“De toestand wordt hachelijk, vreselijk: de manschappen zijn met angst bevangen. Zowel om hun vrees te bezweren, als om, zo mogelijk, deze nieuwe vijand te kennen en te bestrijden, vraagt majoor Houart, die de (gewonde) majoor Evrard aan het hoofd van het IIIe bataljon heeft vervangen, of enig artillerieofficier bereid is de plaats te verkennen, vanwaar deze geheimzinnige moordtuigen werden gezonden. Luitenant Cambrelin beantwoordt onmiddellijk de oproep.

“Helaas, nauwelijks is deze dappere officier in de voorste loopgraaf gekomen, of een dezer helse bommen ontploft en wondt hem dodelijk. Bloedend rolt luitenant Cambrelin op de bodem van de loopgraaf, waar even later ook majoor Houart dodelijk getroffen neervalt.

“En terwijl deze twee officieren liggen te zieltogen onder de ogen van hun manschappen, die niet in staat zijn hun enige hulp te brengen, tekent een algemene aanval zich af. Ten noorden en ten zuiden is een verwoed gevecht aan de gang; hier duurt de verschrikkelijke beschieting voort, terwijl de vijandelijke schutters de Belgische loopgraven van zeer dichtbij beschieten. In de nabijheid van Tempelhof, van Mannekensvere en ook noordelijk daarvan meldt men vijandelijke troepenverzamelingen.

“Een trein met bruggenmateriaal richt zich van Schore naar Schoorbakke. Batterijen nemen stelling achter Mannekensvere, een andere batterij richt zich naar Spermalie. Overal dreigt het van uur tot uur groeiend gevaar.

“De batterijen der 7^e brigade werken onvermoeid voort. De ligging van de 25^e en de 26^e batterij is door de vijand nauwkeurig bepaald. De brisantgranaatkartetsen en granaatbommen ontploffen tot op de stukken zelf, waarvan een met volle lading door een schot getroffen wordt. Het doet er niet toe, de batterijen blijven vuren.

“In de loopgraven wakkeren de enkele overlevende officieren de moed van hun manschappen aan. Maar de zenuwen van deze laatsten hebben zoveel beproevingen doorstaan, de verliezen zijn zo zwaar geweest, dat men vreest de dreigende aanval niet te kunnen weerstaan.

“Op zijn gevechtsstelling wordt de regimentsoverste van het gevaar verwittigd: hier vraagt men om versterkingen, daar om ammunitie, overal om brancardiers. Persoonlijk gaat hij van loopgraaf tot loopgraaf de soldaten moed inspreken en opwekken weerstand te bieden tot zij het laatste offer zullen hebben gebracht. Tevens kondigt hij aan, dat hun lijden ten einde loopt, dat hedennacht het regiment wordt afgelost.”

De aanval, die men verwachtte, is uitgebleven: de 23^e oktober werd de Eendrachtsbrug niet aangevallen, alleen de kanonnade duurde voort.

's Avonds om tien uur komt het 14^e linieregiment en een bataljon van het 4e jagers, het geheel uitgeputte regiment aflossen, welke aflossing te middernacht voltooid is. De artillerie bleef.

Ik zou te kort schieten als ik deze beschrijving van de verrichtingen van het 7e linieregiment niet besloot met te herinneren aan wat de “Courrier de l'Armée” over hun terugkeer schreef:

“In de donkere nacht, welke trilt van het kanongebulder, defileert het 7e voorbij de prachtige batterijen; het gaat naar De Panne. Bijna onherkenbaar onder hun beslijkte en gescheurde uniformen, vormen deze vermoeide mannen de prachtigste borstwering rondom hun vaandel, op de plooiën waarvan voortaan geschreven staat: “Sint Joris bij Nieuwpoort” en dat het kruis der dapperen verdiend heeft. En voor hen, die, nauwelijks gevoed, zeven dagen lang dag en nacht hebben weerstand geboden, zonder een duim grond te verliezen; voor dit regiment, dat voor de verdediging van zijn vaderland op de boorden van de IJzer in de vier aanvalsdagen 18 officieren en 600 soldaten heeft zien vallen, zonder de gewonden te rekenen, buigt het dankbare vaderland vol bewondering voor zoveel heldenmoed.”

Luik.

Brussel, 23 mei.

Bij de Brusselse uitgever, die telkens in boekvorm de verordeningen en nieuwsberichten uitgeeft die er te Brussel sedert de bezetting door de Duitse troepen zijn aangeplakt, is dezer dagen een soortgelijke verzameling omtrent Luik verschenen. Een welkom geschenk! In deze reeks aanplakbiljetten toch kunnen wij het leven der hoofdstad van het Walenland meeleven, zoals dat van 4 augustus af van het vorig jaar tot enkele weken geleden toe verlopen is. Men krijgt daardoor een samenhangend overzicht van het voornaamste wat er daar gebeurd is, en wij leren er de hoop en stemming der bevolking uit kennen, in vele opzichten anders dan hier te Brussel bv. Daarom wil ik u er een en ander uit mededelen.

De reeks opent met een bekendmaking van de Belgische bevelvoerende generaal aan de bevolking, d.d. 4 augustus, waarbij de inval van vreemde troepen op Belgisch grondgebied ter kennis wordt gebracht. Terstond stellen burgemeester en schepenen, met het oog op een langdurig beleg, de vlees- en broodprijzen vast, maar deze voorzorg is ijdel. Op 7 augustus reeds worden twee nieuwe aanplakbiljetten verspreid; het eerste luidt:

De burgemeester aan de bevolking. Het Duitse leger is zoeven de stad binnengerukt. Ik verzoek mijn medeburgers de grootste kalmte in acht te nemen en uitspattingen te vermijden. Ik smeed hun vooral zich van elke openbare uiting of daad te onthouden, welke een gewelddadige onderdrukking ten gevolge zou hebben.

Het andere bericht van de 7^e is een bevel van de opperbevelhebber van het Duitse Maasleger aan de inwoners om onmiddellijk de

wapens in hun bezit in te leveren op straffe van gefusilleerd te worden.

Maar al is de stad reeds in handen van de overwinnaar, verschillende forten houden nog stand, het artilleriegevecht raast over de heuvels en menig projectiel komt in de stad neer. De opperbevelhebber tracht dan ook de begrijpelijke paniek der inwoners te kalmeren door zijn spijt uit te drukken over de gevolgen van het bombardement voor private eigendommen en te beloven, dat na overgave der forten, er tegen de stad zelf niets ondernomen zal worden.

De broodprijs kon van begin augustus tot 24 november op 30 centiemen de kilo gehandhaafd blijven, maar steeg op laatstgenoemde datum tot 40 centiemen. (Sedert een paar dagen is de prijs nu opgelopen tot 50 centiemen).

Een oorlogsschatting van vijftig miljoen frank werd op 18 augustus aan de stad opgelegd; voor een miljoen frank vijffrankbons waren reeds in omloop gebracht, waarbij in september nog 200.000 vijffrankbons, 190.000 van 10 frank en 50.000 van 20 frank kwamen; de vervaldatum, oorspronkelijk op 28 februari 1915 bepaald, werd later op onbepaalde tijd uitgesteld.

In de maand september werden de scholen weer heropend en in oktober het postverkeer weer hersteld, eerst in maart ook naar Holland uitgebreid.

Dit zijn enkele grepen uit de inhoud van het zo belangwekkende boekje.

De Gazet van Antwerpen meldt:

Generaal Leman (de verdediger van Luik) is volgens een brief van een Belgisch officier, die vele maanden met hem verkeerde, weer goed gezond, in zoverre een lijder aan suikerziekte dat kan zijn.

In het begin van zijn krijgsgevangenschap is de generaal ernstig ziek geweest, men heeft hem zelfs een teen moeten afzetten, hetgeen bij lijders aan suikerziekte, die zich niet in acht nemen, meer voorkomt.

Hij wordt door zijn bewakers zeer voorkomend behandeld. Sedert zijn herstel wandelt hij dagelijks, bespreekt met zijn lotgenoten elkaars avonturen, en wordt zeer bemind.

In het begin van april werd hij naar Blankenburg overgebracht. Nog steeds draagt hij zijn sabel, hetgeen hem door generaal von Emmich uit achting en bewondering werd toegestaan.

Onder het opschrift: Slechts in de nood leert men zijn vrienden kennen, bevat het Handelsblad van Antwerpen een artikel, waarin hulde wordt gebracht aan de hulpvaardigheid door de Nederlandse soldaat aan de Belgische vluchtelingen betoond in de dagen voor het bombardement van Antwerpen. Wij nemen van het artikel het volgende over:

Gij lezer, die naar Holland zijt gevluht tijdens de bombardementsdagen, die deel maakte van de stroom die aan gene kant der grens een schuilplaats zocht, kunt niet weten wat wij gevoelden, toen na tien, twaalf dagen verblijf aldaar, de eerste vluchtelingen terugkeerden; hoe zij ons tranen hebben afgeperst bij het verhaal van wat de burgers van Roosendaal, Bergen-op-Zoom, Breda en andere Hollandse plaatsen langs de grens voor onze vluchtelingen deden. Maar het meest van al roemden zij de spontane opoffering, de onvermoeibare hulp, de eindeloze liefde der Hollandse soldaten.

Die roemen zij het meest van al.

Zij herhalen hoe die brave jongens hun rantsoen kommiesbrood en hun potje bruine bonen met spek afstonden, hoe zij de kindewagentjes voortstuwden, de doodvermoeide knaapjes en kleine meisjes op de armen namen en onder dak brachten, de hijgende moeders van hun vruchten ontlastten; hoe zij de mannen moed inspraken, spijs en drank aanbrachten, een pijp lieten stoppen of hun eigen sigaren uitdeelden, en er op uit waren, de armsten het eerst bij te staan.

Allen zijn het met elkaar eens dat de Hollandse soldaten de grootste vrienden van de ongelukkige Belgen waren, en meer dan een van degenen die hier bleven, had spijt, niet mee gevluht te zijn, alleen omdat zij niet van die hartroerende tonelen getuige konden zijn.

Een van onze vrienden trekt daaruit het besluit dat men aan de Hollandse soldaten de grootste dankbaarheid verschuldigd is.